

5. Радіаційне опромінення та забруднення : За Jerrold T. Bushberg, PhD, DABMP, DABSNM, The National Council on Radiation Protection and Measurements. MSD Довідник. Версія для фахівців. URL: <https://www.msmanuals.com/uk/professional/injuries-poisoning/radiation-exposure-and-contamination/radiation-exposure-and-contamination> (дата звернення: 09.03.2024)

УДК 343.97

Олексій Миколайович ЛИТВИНОВ,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
в.о. ректора Національного аерокосмічного
університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2952-8258>;*

Андрій Миколайович ЯЩЕНКО,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3956-3487>*

АМНІСТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ У ЗАХИСТІ СУВЕРЕНІТЕТУ І ДЕРЖАВНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ЗАКОНОПРОЄКТНИХ ІНІЦІАТИВ

Від початку повномасштабної агресії російської федерації проти України вельми гостро постало питання кадрового забезпечення сил оборони. Розглядаються різні сценарії вирішення цієї проблеми, в тому числі й з використанням інституту амністії. У зв'язку з цим видається доречним проаналізувати положення проекту Закону України «Про амністію у 2024 році у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації для участі у захисті суверенітету і державної цілісності України» (реєстр. № 10419) [1].

Так, проектом пропонується з метою необхідності оперативного доукомплектування української армії та інших військових формувань, а також надання можливості громадянам України, при-

датним до військової служби за станом і віком, реалізувати конституційний обов'язок щодо захисту Вітчизни в умовах воєнного стану застосувати амністію відносно громадян, які вже відбувають покарання та щодо яких застосують покарання після набрання чинності цим Законом, та які виявили бажання проходити військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, зокрема, які придатні до несення військової служби в умовах воєнного стану.

З цього приводу видається за доцільне висловити деякі зауваження.

1. Однією з умов застосування звільнення від відбування покарання за ст. 1 проекту є особисте зобов'язання осіб, визнаних винними у вчиненні необережного або умисного злочину, які не є особливо тяжкими відповідно до статті 12 Кримінального кодексу України, невідкладно, але не пізніше протягом 24-х годин з'явитись для призову на військову службу під час мобілізації. Не виключено, що ця умова звільнення від відбування покарання буде порушуватися. У зв'язку з цим, в абзаці другому проекту Закону вказано, що у разі нез'явлення таких осіб у зазначений строк до відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем реєстрації або визначеної військової частини, територіальний центр комплектування та соціальної підтримки невідкладно, але не пізніше 24 годин, інформує про такі обставини прокурора. Однак, на жаль, більш детальна вказівка на орієнтири державно-владного реагування на подібні прояви негативної поведінки звільнених від відбування покарання осіб авторами законопроекту залишена без уваги. Крім того, навряд чи власне інформування прокурора про обставини невиконання звільненими від відбування покарання особами особистого зобов'язання, гарантуватиме ефективне запобігання подібним проявам їх негативної посткримінальної поведінки.

2. Окремі положення проекту Закону не позбавлені технічних вад або недоліків. Так, положення статей 2 і 3 проекту Закону щодо підстав та умов звільнення від відбування покарання є ідентичними положенням, закріпленим у його ст. 1, що навряд чи виправдано з позиції правил побудови нормативного матеріалу, оскільки у такому разі наявне фактичне його дублювання. Зокрема, у статті 2 тотожність вбачається в частині можливості звільнення від відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк та від інших покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, осіб, кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вирoki стосовно яких не набрали законної сили. У статті 3 схожість наявна в частині звільнення від відбування покарання у виді позбавлення волі на певний

строк та від інших покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, осіб, які, підлягають звільненню від відбування покарання на підставі та за умови зазначені статтею 1 цього Закону.

У статті 5 декларується обов'язок звільнити від відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк та від інших покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, осіб, засуджених за злочини, вчинені з необережності, за які законом передбачено покарання менш суворе, ніж позбавлення волі на строк більше дванадцяти років, на підставі та за умови зазначені статтею 1 цього Закону. Вочевидь, що текстуальна конструкція вказаного законодавчого положення потребує свого уточнення. Адже складно уявити санкції статей необережних злочинів покарання, в яких є менш суворими, ніж позбавлення волі на строк більше дванадцяти років.

3. У пояснювальній записці до законопроекту зазначається, що основними нормативно-правовими актами, на яких ґрунтується застосування амністії у ньому, є Конституція України, Кримінальний кодекс України та ін. Однак, у статті 7 проекту Закону декларується обов'язок скасувати невідбуту частину покарання засудженим, які відбувають покарання у виді обмеження волі, та інші покарання, не пов'язані з позбавленням волі, за злочини, що не є особливо тяжкими, на підставі та за умови зазначені статтею 1 цього Закону. Доречно зазначити, що сучасному кримінальному законодавству не відома таке правове явище як скасування невідбутої частини покарання засудженим. Згідно з ч. 2 ст. 86 Кримінального кодексу України законом про амністію особи, визнані винними у вчиненні кримінального правопорушення обвинувальним вироком суду, або кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вироки стосовно цих осіб не набрали законної сили, можуть бути повністю або частково звільнені від відбування покарання. Отже, кримінально-правовим правовим наслідком застосування амністії може бути повне або часткове звільнення від відбування покарання, а не скасування невідбутої частини покарання засудженим. У зв'язку з цим, вказані положення законопроекту вочевидь призведуть до колізії між Кримінальним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами, що навряд чи сприятиме забезпеченню ефективного досягнення його основної мети.

Таким чином, вказаний законопроект може бути прийнятий за основу для попереднього розгляду Комітетом Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності з урахуванням висловлених зауважень і пропозицій.

Список бібліографічних посилань

1. Про амністію у 2024 році у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації для участі у захисті суверенітету і державної цілісності України : проект Закону України від 19.01.2024 р., реєстр. № 10419. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43557> (дата звернення: 10.02.2024).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 10.03.2024).

УДК 343.1:341

Ірина Григорівна ЛУБЕНЕЦЬ,

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
науковий співробітник лабораторії кримінологічних досліджень
та проблем запобігання злочинності*

Державного науково-дослідного інституту МВС України;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2597-0356>

РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

За роки чинності Кримінального кодексу України 2001 р. до нього було внесено більше тисячі змін та доповнень, що і не дивно, оскільки суспільство постійно розвивається, з'являються нові правовідносини і, відповідно – нові правопорушення, особливо в умовах війни та загальної діджиталізації. Тобто постає необхідність у вдосконаленні правової системи України, зокрема реформуванні кримінального законодавства України з урахуванням сучасних загроз та потреб суспільства, а також вимог міжнародних нормативно-правових актів, ратифікованих Україною.

Зважаючи на те, що робота над опрацюванням проекту нового Кримінального кодексу України (далі – Проекту) триває, хочемо запропонувати власний погляд та висловити кілька пропозицій щодо удосконалення поточного варіанту проекту від 25 лютого 2024 р. [1].

1. З метою імплементації норм Стамбульської конвенції [2], ратифікованої Україною у червні 2022 р., зокрема статті 34, що вимагає криміналізації «умисної поведінки, яка полягає в повторному